

№ 2164-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-VIII>. **5.** Про деякі питання застосування фінансових санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4341.html. **6.** Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. **7.** Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Національного банку України від 29.12.2017 № 148. URL: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/normativno-pravova-akti-z-pitan-kpr/postanovi-pravlinnya-nbu/72960.html>. **8.** Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Національного банку України від 15.12.2004 року № 637. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05> (втратив чинність). **9.** Про розрахунок ліміту каси. URL: <https://dtk.com.ua/show/1cid02633.html>. **10.** Україна і ЄС у 2018 році: старий підхід більше не діятиме. *Deutsche Welle*. URL: <https://www.dw.com/uk/україна-і-єс-у-2018-році-старий-підхід-більше-не-діятиме/a-41908955>. **11.** Шарова О. Розрахунок ліміту каси 2018. *Головбух*. URL: https://www.golovbukh.ua/article/7140-yak-teper-rahuvati-lmt-kasi#anc_5.

УДК 657

Л. М. Мекшун, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СТАНОВЛЕННЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НАПРИКІНЦІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Ключові слова: облік діяльності, промислові підприємства, програми дослідження, роботи В. Є. Варзара.

Земська статистика кінця ХІХ – початку ХХ ст. вплинула на розвиток промислової статистики й особливо, промислових переписів. Першою спробою провести облік на промислових підприємствах стало дослідження, проведене в 1876 році в Чернігівській губерній земським статистиком Василем Єгоровичем Варзаром (1851–1940) [2]. Його програма збирання та групування даних була побудована переважно на основі програми, прийнятої в 1870 році з'їздом секретарів губернських статистичних комітетів. Але вона мала багато характерних доповнень, зокрема більше 20 питань, більшість з яких стосувалась становища робітників на підприємстві: про заробітну плату різних категорій персоналу; про кількість постійних і тимчасових робітників, жінок, дітей; про оплату натурою; про фабричні лавки і корчми; про тривалість робочого дня; нічну роботу і нещасні випадки на підприємствах. Усі ці дані В. Є. Варзар радив отримувати не від власника підприємства, а шляхом безпосереднього опитування робітників.

У його програму дослідження входили питання про форми та технічні умови виробництва. Її апробація відбулася тільки в пробному обстеженні промислових підприємств (переважно шкіряного промислу), тому що реакційне Чернігівське земство відмовилося виділити кошти на проведення досліджень. Тільки в 90-х роках ХІХ ст. В. Є. Варзар повернувся до статистико-економічного дослідження промисловості. Необхідність очолених ним промислових переписів 1900 і 1908 років була викликана тим, що інформація про стан підприємств збиралася поліцейськими і не могла бути об'єктивною.

Для проведення переписів В. Є. Варзар виділив три основних теоретичних питання: про одиницю спостереження в промисловості, про принципи класифікації виробництва і про ознаки, які повинні бути включені в програму переписів. На відміну від західноєвропейської, переважно німецької статистики, яка брала за одиницю обліку чисте виробництво, відокремлене від інших функцій підприємства, у промислових переписах 1900 і 1908 років В. Є. Варзар вперше прийняв за облікову одиницю підприємство, як єдине господарське ціле. Так, під час перепису 1900 року заповнювався один бланк на все підприємство загалом і три спеціалізованих бланки на обладнання, сировину і випущену продукцію. Програма включала показники загальної вартості продукції, обсягу випуску в натуральному і вартісному вираженні, кількості робітників та їх розподілу за віком і статтю, кількості й потужності двигунів, величини спожитого палива і сировини, складу та вартості обладнання вітчизняного та закордонного виробництва. Найбільшою перевагою промислових переписів 1900 і 1908 років стала продуманість програми і широке охоплення досліджуваних питань. Статистичні матеріали цих переписів дозволили побачити соціально-

економічні зміни в економіці країни. Так, за підрахунками В. Є. Варзара кожне п'яте підприємство оброблюваної промисловості, яке існувало в 1900 році, в 1908 році уже ліквідувалося, бо не витримало конкуренції потужніших підприємств. При цьому середні розміри діючих у 1908 році підприємств стали удвічі більшими, ніж ліквідовані. Це свідчило про процес концентрації і централізації капіталу. Недоліком цих переписів стала відсутність чітко встановленої системи ознак, яка б визначала ті підприємства, що підлягають обліку. Внаслідок цього кількість досліджених підприємств у різних губерніях була неоднаковою.

При організації переписів 1900 і 1908 років відбулося уточнення класифікації галузей промисловості. Ознакою для класифікації підприємств за галузями стало споживче призначення продукції, характер сировини, схожість технологічного процесу. Поєднання у В. Є. Варзара знань інженера-технолога і спеціаліста-статистика дозволило йому розробити таку класифікацію виробництва, яка була визнана не тільки у своїй країні, але й за кордоном.

Список використаних джерел: 1. Нариси з історії статистики України. Київ: Держкомстат України, 1999. С. 23–26. 2. Труды стат. отделения при Черниговской губернской земской управе. Чернигов, 1877. Вып. 1. С. 123-148.

УДК 657.1

В. П. Онищенко, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Д. В. Роднєв, студент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ, ОЦІНКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ В ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Ключові слова: доходи, витрати, класифікація, міжнародні стандарти. GAAP.

В останні роки відбувається активна адаптація бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (International Financial Reporting Standards (IFRS)). Також існують адаптаційні процеси і на глобальному рівні. Наприклад, між останніми та Загальноприйнятими принципами обліку США (Generally Accepted Accounting Principles (GAAP)) відбувався процес конвергенції. Вплинули МСФЗ і на облікові стандарти інших країн, наприклад, Німеччини та її Торговий кодекс (Handelsgesetzbuch (HGB)). Від підприємств, які виходять на міжнародний ринок, як правило, вимагають скласти свою фінансову звітність згідно саме з МСФЗ.

Доходи і витрати є одними з найважливіших характеристик діяльності суб'єктів господарювання, які мають відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Інформація про доходи та витрати підприємств є дуже цінною у системі бухгалтерського обліку, однак, їх визнання, оцінка та відображення мають певні відмінності, які доводиться враховувати при організації господарської діяльності закордоном і подачі звітності зарубіжним партнерам. Саме тому проведене нами дослідження відмінностей в обліку доходів та витрат в Україні та закордоном є надзвичайно актуальним. Його результати наведені в табл. 1 і 2.

Торговим кодексом Німеччини, на відміну від країн з англо-американською системою обліку, передбачено застосування загальноприйнятого в країні плану рахунків. Це полегшує можливість порівняти аналогічні доходи та витрати між іншими підприємствами, установами та організаціями.

При порівнянні національних П(С)БО з МСФЗ виявляється, що головною характерною особливістю є те, що в останніх немає окремого стандарту щодо визнання, оцінки та класифікації витрат, хоча загальні засади розкриті в Концептуальній основі (табл. 1).

В GAAP USA, на відміну від інших стандартів, передбачений розподіл усіх витрат на активи, інші витрати (відкладені витрати) та збитки [1]. Специфікою відкладених витрат є те, що, незважаючи на понесення суб'єктами господарювання витрат при купівлі та використанні активів, самі вони за своєю природою не є активами. Це є нашим аналогом витрат майбутніх періодів.